Το κάλλος θα σώση τον κόσμο - Μια αγιορείτικη θεώρησι (Αρχιμ. Βασίλειος Γοντικάκης, Προηγούμενος Ιεράς Μονής Ιβήρων Αγίου Όρους)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 9 Νοεμβρίου, 2015

«*Οτιδήποτε έχει ταπείνωσι είναι θεϊκά ωραίο*» (Αββάς Ισαάκ ο Σύρος)

* Εισήγησι που έγινε στις 5 Μαρτίου του 2005 σε συνέδριο πού διεξήχθη στο Καίμπριτζ της Μ. Βρεταννίας με θέμα: «Το κάλλος θα σώση τον κόσμο».

Όταν μιλούμε για κάλλος δεν είναι απλώς θέαμα εξωτερικό και πρόσκαιρο ή αισθητικό κατηγόρημα, αλλά δύναμι που σώζει τον κόσμο, τότε το Άγιον Όρος, με την ύπαρξι και τη ζωή του, έχει κάτι να μας πη· γιατί ονομάζεται Περιβόλι της Παναγίας και όρος της Μεταμορφώσεως.

Και η Παναγία, κατά την υμνολογία της Εκκλησίας, είναι:

Η πάναγνος και κεχαριτωμένη Κόρη η «ωραϊζομένη τω κάλλει των αρετών» που υπεδέχθη «τη αίγλη του Πνεύματος» «την καλλοποιόν ευπρέπειαν» (τον Θεάνθρωπον Κύριον)«τον τα σύμπαντα καλλωπίσαντα». Αλλά, για να πλησιάσωμε με το απαιτούμενο δέος και να κατανοήσωμε το μυστήριο του κάλλους που σώζει, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι δεν είναι άλλο το κάλλος, άλλο η αγάπη και άλλο το αγαθόν.

«Τάγαθόν υμνείται προς των ιερών θεολόγων και ως καλόν, και ως κάλλος, και ως αγάπη και ως αγαπητόν... και ως πάντα προς εαυτό καλούν, όθεν και κάλλος λέγεται».

Δηλαδή ο Θεός, που είναι αγάπη και κάλλος αμήχανον, δημιουργεί τα πάντα «καλά λίαν». Και καλεί δια του κάλλους σε μετοχή ζωής όλη τη δημιουργία.

Ακούγοντας την κλήσι του θείου κάλλους ο άνθρωπος γίνεται κοινωνός της μακαριάς Τριαδικής ζωής.

Αντιστεκόμενος και μη υπακούων δημιουργεί την κόλασι της μη κοινωνίας, την κατάρα της παρά φύσιν ασχήμιας, που δεν σώζει, αλλά καταστρέφει τον άνθρωπο και τη δημιουργία.

Και δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι, εκτός από το αληθινό κάλλος που καλεί και σώζει,

υπάρχει και κάποιο άλλο κίβδηλο, που προκαλεί και καταστρέφει, γιατί δεν είναι φανέρωσι καλοσύνης αλλά επίφασι κάλλους και λειτουργεί ως δέλεαρ. Ζαλίζει και παγιδεύει τον άνθρωπο και τον οδηγεί στην τελική υποδούλωσι και καταστροφή, υποσχόμενο μια, ως δια μαγείας εύκολη, σωτηρία.

Μέσα σ' αυτόν τον αγώνα και στη δοκιμασία της εκλογής κάποιου κάλλους, εξελίσσεται η ιστορία του ανθρώπου και της ανθρωπότητας: Ποιο κάλλος θα μας έλκυση περισσότερο; Σε ποιο θα υποταχθούμε;

Από την πρώτη στιγμή μας παρέσυρε κάποιο κάλλος που μας κατέστρεψε, επειδή το χωρίσαμε από την αγάπη και την υπακοή στον Θεό. Κινηθήκαμε βιαστικά και απερίσκεπτα.

«Ωραίος ην εις όρασιν και καλός εις βρώσιν, ο εμέ θανατώσας καρπός».

Αλλά και στην αρχαία μυθολογία αναφέρεται η μαγεία κάποιου παραπλανητικού κάλλους. Στο νησί των Σειρήνων ακουγόταν τέτοια μαγευτική μελωδία, που οι περαστικοί ζαλίζονταν, έχαναν τα λογικά τους. Έπεφταν θύματα, και τους κατασπάραζαν τα μυθικά εκείνα όντα που ήσαν κατά το ήμισυ γυναίκες και κατά το ήμισυ πουλιά, χωρίς να μπορούν να αντισταθούν, ενώ έβλεπαν σωρούς από πτώματα να σαπίζουν και σωρούς από οστά να ασπρίζουν μέσα στην πολυκαιρία.

* * *

Στην καινή κτίσι πάλι μία γυναίκα γίνεται αφορμή της σωτηρίας.

Η άγνωστη και ασήμαντη κοσμικά, αλλά ταπεινή και ακήρατη Κόρη της Ναζαρέτ, αναδεικνύεται η «εν γυναιξίν ευλογημένη», που δέχεται τον αρχαγγελικό ασπασμό και συλλαμβάνει τον Υιό και Λόγο του Θεού.

Το κάλλος της αρετής των δικαίων, ο ζήλος των Προφητών και η προσδοκία όλης της ανθρωπότητος ετοιμάζουν και κυοφορούν το κάλλος και την αρετή της Παρθένου.

Και το κάλλος όλης της δημιουργίας φανερώνει και φωτίζει την ανέκφραστη αρετή της «καλλονής του Ιακώβ». Όταν «είδεν ο Θεός τα πάντα, όσα εποίησεν, και ιδού καλά λίαν», δι' αυτού του κάλλους διέβλεπε το κάλλος της Παρθένου ή διαφορετικά, το κάλλος της «καλής εν γυναιξί» -δηλαδή τον Υιό και Θεό της- που κατεκάλυνε και έδωσε νόημα σε όλη τη δημιουργία.

Η Παρθένος, με την αγία ταπείνωσι και την εκούσια υπακοή της στο θέλημα του Θεού, ανεδείχθη το όργανο της σωτηρίας όλου του κόσμου. Είναι το «μεθόριον της κτιστής και ακτίστου φύσεως». Η «κλίμαξ, δι' ης κατέβη ο Θεός». Και η γέφυρα η

«μεταγουσα τους εκ γης προς ουρανον». Το παιδί της είναι Θεός (ο Θεός Λόγος). Και ο Θεός είναι το παιδί που η ίδια εγέννησε. Ως «υπέρ φύσιν μητέρα και κατά φύσιν παρθένος», ζη την δια Πνεύματος Αγίου μητρότητα της αειπαρθενίας και α-πολαμβάνει την παρθενικότητα της Θεοτοκίας. Ενώνει τον ουρανό και τη γη.

Και ενώ είχαμε αμαυρώσει το κάλλος της εικόνος του Θεού, γίνεται ο Θεός Λόγος, δια των αχράντων αιμάτων της Αειπαρθένου, τέλειος άνθρωπος και «την ρυπωθείσαν εικόνα τω θείω κάλλει συγκατέμιξε».

Δεν παρουσιάστηκε εξωτερικά ο Θεός Λόγος, αλλά συγκατέμιξε ολόκληρη τη φύσι μας «τω θείω κάλλει».

Η σωτηρία του ανθρώπου νοείται και βιούται ως συμμετοχή και αναμόρφωσι εις το αρχαίον κάλλος.

Το θείον κάλλος σώζει τον άνθρωπο όχι μαγικά, εν αγνοία του, ούτε έξωθεν, δια της βίας· έτσι, θα τον υποτιμούσε. Αντιθέτως, ο άνθρωπος σώζεται τιμώμενος, με το να γίνη ο ίδιος καλλιτέχνης, πηγή κάλλους και σωτηρίας για τους πολλούς· «πηγή ύδατος αλλομένου εις ζωήν αιώνιον». Να γεννηθή απ' όλη του την υπαρξι, ως ευχαριστία, ή δοξολογία προς τον Θεό.

Και η Παρθένος, ως Θεογεννήτρια, ανέδειξε την ανθρώπινη φύσι Θεοτόκο. Με το παράδειγμα και τη βοήθεια της Παναγίας κάθε ψυχή που ησυχάζει και καθαρεύει, υποτασσόμενη στο θείο θέλημα, μπορεί να γίνη κατά χάριν Θεοτόκος. Να συλλάβη και να γεννήση μια μικρή χαρά που ξεπερνά τον θάνατο.

Τότε ζη ο άνθρωπος την επίσκεψι της Χάριτος σε όλη του την ύπαρξι, την επίσκεψι της Παναγίας στον εσωτερικό του κόσμο. Και διερωτάται, όπως η Ελισάβετ: «πόθεν μοι τούτο, ίνα έλθη η μήτηρ του Κυρίου μου πρός με;»

Αυτή η παρουσία της Θεοτόκου παραμένει ως προστασία και τροφός του Αγίου Όρους.

Γι΄ αυτό, δικαιολογημένα έλεγε κάποιος απλός μοναχός ότι το "Άξιον εστίν" είναι ο εθνικός ύμνος του Αγίου Όρους.

* * *

Ταυτόχρονα το Περιβόλι της Παναγίας είναι και γνωρίζεται ως όρος της Μεταμορφώσεως. Στην υψηλότερη κορυφή του όρους βρίσκεται ο ναός της Μεταμορφώσεως. Από το πρόσωπο του Υιού του Θεού και Υιού της Παρθένου αενάως προχέεται η χάρις, «το κάλλος το φωσφόρον του καλλωπίσαντος των ανθρώπων το

γένος».

Ο Κύριος, για να ενισχύση την πίστι των μαθητών Του, και να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τη δοκιμασία του πάθους Του, πήρε τους τρεις κορυφαίους Αποστόλους, τους «ανήγαγεν εις όρος υψηλόν». «Μετεμορφώθη έμπροσθεν αυτών». Άνοιξε τα μάτια της ψυχής και του σώματος, και Τον είδαν μέσα στη θεϊκή δόξα που είχε «προ του τον κόσμον είναι».

Παρουσιάστηκαν μέσα σ' αυτή την άχρονη δόξα ο Μωυσής και ο Ηλίας και συνομιλούσαν για το πάθος που επρόκειτο να υπομείνη ο Κύριος.

Οι Απόστολοι συγκλονίζονται από το ανέκφραστο κάλλος που φανερώνεται μπροστά τους. Βρίσκονται μέσα στον Παράδεισο για τον οποίο δημιουργήθηκε ο κόσμος. Γνωρίζουν δια μιας τα παρελθόντα και τα μέλλοντα, με την παρουσία των Προφητών και τη συζήτησί τους.

Και η αυθόρμητη αντίδρασί τους είναι: «Καλόν εστίν ημάς ώδε είναι». Φτάσαμε στο τέλος, που είναι το «παρά Θεώ απηρτισμένον». Εδώ να μείνωμε.

Αλλά ενώ έτσι ένοιωσαν, δεν ήσαν σε θέσι να γίνουν όντως κοινωνοί αυτού του κάλλους, να το ζήσουν στην πληρότητά του, ως προσφορά αγάπης, και να το μεταδώσουν σ' όλους τους άλλους. Βρίσκονται μακριά. Έχουν δρόμο να διανύσουν.

Και αυτό φαίνεται από την πρότασι που κάνουν. Προτείνει ο Πέτρος προς τον Κύριο: Να φτιάξωμε τρεις σκηνές· μία για σένα, μία για τον Μωυσή και μία για τον Ηλία, «μη ειδώς ο λέγει». Δεν ήξερε τι έλεγε.

Προτείνουν να κάνουν σκηνές, για να καλύψουν τον Θεάνθρωπο και τους Προφήτες· ενώ αυτοί είχαν ανάγκη να ζητήσουν από τον Κύριο της δόξης σκέπη αχειροποίητη και προστασία.

Γι' αυτό, ενώ μιλούσε ο Πέτρος, χωρίς να πη τίποτε ο Κύριος, ως απάντησι ήλθε νεφέλη φωτεινή, που τους κάλυψε. Και ακούστηκε φωνή από τη νεφέλη που έλεγε: «Ούτος εστίν ο Υιός μου ο αγαπητός, εν ω ηυδόκησα· αυτού ακούετε».

Και οι Μαθητές έπεσαν αμέσως κατά γης: «εφοβήθησαν σφόδρα». Δεν άντεξαν την πλησμονή της φωτοχυσίας, που ξεπερνούσε την αντοχή τους. «Εφοβήθησαν σφόδρα»· γιατί δεν καταλάβαιναν τη φωνή που έλεγε: «αυτού ακούετε»· δηλαδή σ' Αυτόν να υπακούετε, σ' Αυτόν να εμπιστεύεστε τη ζωή σας.

Αυτή είναι η προτροπή του Θεού Πατρός - αυτό πρέπει να κάνετε. Όχι να φτιάξετε σκηνές, για να στεγάσετε τον Κύριο και τους Προφήτες· ούτε θεωρίες, για να λύσετε

τα προβλήματά σας. Αλλά να πιστεύετε στον Θεάνθρωπο, να εγκαταλείπετε σ' Αυτόν ολόκληρο τον εαυτό σας, παίρνοντας δύναμι και ζωή. Γιατί Αυτός είναι η άμπελος και σεις τα κλήματα.

Ο Κύριος αμέσως τους πλησιάζει και τους ξυπνά. Αυτοί δεν βλέπουν κανέναν άλλο, παρά τον Ιησού μόνο.

Και συνεχίζεται η μυσταγωγία στο μυστήριο της πίστεως. Συνεχίζεται η δια των πραγμάτων διδασκαλία του Κυρίου. Όχι πλέον με την άνοδο «εις όρος υψηλόν», για να δουν τη θεϊκή Του δόξα, αλλά με την κάθοδο στον βασανισμένο λαό, για να συναντήσουν την πραγματικότητα της ζωής και τα προβλήματα του ανθρώπου.

Και ενώ κατέβαιναν από το βουνό, τους διευκρίνισε ότι δεν πρέπει να πουν σε κανένα τίποτε απ' όσα είδαν, «ει μη όταν ο υιός του ανθρώπου εκ νεκρών αναστή». Αυτά που είδαν δεν είναι θέμα για απλές διηγήσεις, αλλά δώρο προσωπικό του Κυρίου που πρέπει να το κρατήσουν μέσα τους· να το αφομοιώσουν και να μετατραπή σε δύναμι πίστεως, που θα φανερωθή στις δύσκολες ώρες του Πάθους.

Συνεχίζοντας την κάθοδό τους από το όρος συναντούν μέσα στον όχλο τον πατέρα με το βασανιζόμενο από ακάθαρτο πνεύμα παιδί του. Απευθυνόμενος δε προς τον Κύριο Του λέγει: Έφερα το παιδί μου άρρωστο στους μαθητές Σου. Αυτοί δεν μπόρεσαν να το θεραπεύσουν. Εσύ, αν μπορής να κάνης κάτι, βοήθησέ μας, σπλαγχνίσου μας. Και ο Κύριος του είπε: το θέμα είναι αν μπορής να πιστέψης. «Πάντα δυνατά τω πιστεύοντι». Ευθύς ο πατέρας, «κράξας μετά δακρύων», έλεγε: «πιστεύω, Κύριε· βοήθει μου τη απιστία».

Εάν ο απόστολος Πέτρος προηγουμένως δεν ήξερε τι έλεγε, ο πατέρας του άρρωστου παιδιού ξέρει τι λέει, γιατί υποφέρει. Είναι ολόκληρος ένας πόνος αβάστακτος. Και ο πόνος κάνει τον άνθρωπο αληθινό. Αν θέλετε, και καλλιτέχνη.

Η μετά δακρύων κραυγή του είναι μια αυθόρμητη εξομολόγησι και καθαρή αλήθεια, που βγαίνει από τα πονεμένα του σπλάγχνα. Φανερώνει την τραγικότητα του ανθρώπου και τον αγώνα της πίστεως και της απιστίας πού τον βασανίζει. Και εγκαταλείπει τον άρρωστο εαυτό του και το παιδί του στα πόδια Αυτού που είναι «ο ιατρός των ψυχών και των σωμάτων».

Τότε ο Κύριος διατάζει το ακάθαρτο πνεύμα να φύγη και να μην ξαναμπή στο παιδί. «Και κράξαν και πολλά σπάραξαν αυτόν εξήλθεα. Και έπεσε κάτω σαν νεκρό, ώστε πολλοί να λένε ότι πέθανε. Αλλά ο Κύριος το πήρε από το χέρι, το σήκωσε και το έδωσε στον πατέρα του.

Το θέμα είναι να πιστέψης σ' Αυτόν που είναι η ζωή· να εγκαταλείψης τον εαυτό σου

ολόκληρο σ' Αυτόν τον εαυτό σου, με την πίστι και την απιστία σου· τον εαυτό σου, ζωντανό ή πεθαμένο.

Δεν έχει τελικά σημασία εάν νοιώθω ότι ζω ή ότι είμαι νεκρός· ή εάν και οι άλλοι νομίζουν ότι πέθανα. Σημασία έχει να βρίσκωμαι εγκαταλελειμμένος κοντά σ' Αυτόν που είναι αγάπη.

Καλύτερα να είμαι άρρωστος και νεκρός κοντά σ' Αυτόν που είναι η ζωή, παρά ζωντανός κατά φαντασία, μακριά Του.

Σημασία έχει η τόλμη της πίστεως και η δύναμι της υπομονής, που ξεπερνά τη λογική. «Πάντα δυνατά τω πιστεύοντι».

Αυτό που μας σώζει δεν είναι αυτό που κάνομε ή μπορούμε να κάνωμε εμείς· αλλά αυτό που ανατέλλει από την τόλμη της πίστεως και της υπομονής, από την τόλμη της θυσίας του εαυτού μας (έστω και άρρωστου).

Μπορούμε να πούμε ότι και η δημιουργία του κόσμου όλου είναι μια πράξι τόλμης και θυσίας του Θεού.

Δημιουργηθήκαμε από αγάπη, που είναι θυσία και προσφορά. Σωζόμαστε με την ίδια κίνησι της αγάπης και της προσφοράς του εαυτού μας από ευγνωμοσύνη σ' Αυτόν πού πρώτος μας αγάπησε.

Στην καρδιά της θείας Λειτουργίας λάμπει αυτή η αλήθεια της θείας δόξης και αγάπης· της θυσίας του Υιού του Θεού και της πίστεως που σώζει τον κόσμο.

Άγιος ει και πανάγιος και μεγαλοπρεπής η δόξα σου·

ος τον κόσμον σου ούτως ηγάπησας

ώστε τον Υιόν σου τον μονογενή δούναι,

ίνα πας ο πιστεύων εις αυτόν μη απόληται,

αλλ' έχη ζωήν αιώνιον.

Αυτή η έκρηξι της θείας αγάπης δημιουργεί και συντηρεί το μυστήριο της ζωής και της σωτηρίας του κόσμου. Αυτή καταυγάζει τα σύμπαντα. Αυτή σφραγίζει το Άγιον Όρος και κάνει θεία Λειτουργία όλη του τη ζωή, καθιστώντας τη μονολόγιστη ευχή («Κύριε, Ιησού Χριστέ, ελέησόν με») αναπνοή των μοναχών.

Με την ευχή ομολογούμε την πίστι μας σ' Αυτόν και ζητούμε το έλεός Του: Κύριε, Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησόν με, τον αμαρτωλόν.

Εσύ είσαι ο Υιός του Θεού, ο Θεός, ο δυνατός (σε γνωρίζω και δεν σε γνωρίζω, είσαι απερινόητος).

Εγώ είμαι αδύνατος και αμαρτωλός. Ομολογώ την αδυναμία μου (που τη γνωρίζω και δεν τη γνωρίζω). Ζητώ το έλεός Σου. Βοήθει μου τη απιστία. Ελέησόν με.

Κύριε, Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησόν με, τον αμαρτωλόν.

Αυτό λέγεται με τα χείλη, με τον νου και την καρδιά. Λέγεται με το σημείο του τιμίου σταυρού, με τις μετάνοιες. Όσο πιο πολύ συνειδητοποιώ αυτό που λέω, αυτό που συμβαίνει: ότι Αυτός είναι ο δυνατός, ο Θεός της αγάπης και εγώ είμαι αδύνατος, τόσο και η ενέργεια της ευχής προχωρεί ως ευλογία και εμποτίζει τον νου και την καρδιά μου. Με κρατά στη ζωή. Και με χαροποιεί η αίσθησι ότι, ενώ είμαι αδύνατος και αμαρτωλός, είμαι αντικείμενο της αγάπης του Δυνατού.

Και εγκλιματίζεται ο άνθρωπος σ' αυτόν τον χώρο της αγάπης και ησυχίας. Γίνεται ένα με την ευχή. Ενώνεται φυσιολογικά η αναπνοή και ο χτύπος της καρδιάς του με αυτήν. Και με κάθε κίνησι των σπλάγχνων του δεν αναπνέει μόνο το οξυγόνο του αέρα, αλλά και τη χάρι του Πνεύματος, ως παράκλησι θεία. Βρίσκεται στο φυσικό του κλίμα και περιβάλλον, που τον γεμίζει με χαρά.

Τα πάντα φωτίζονται έσωθεν:

Όπως το πρόσωπο του Κυρίου και τα ιμάτιά Του έλαμψαν από την άχτιστη και προαιώνια δόξα της Θεότητος, - το κάλλος της Παρθένου λάμπει έσωθεν, είναι ο της κοιλίας αυτής καρπός - παρόμοια, οι ταπεινοί και δοσμένοι στον Θεό λάμπουν από μια εσωτερική χάρι και ελευθερία. Δοξολογούν αυθόρμητα, εκούσια και ακούσια, τον Θεό μέρα και νύχτα.

Και η πλησμονή της αναπαύσεως, ως δύναμι που τους τρέφει και φως που τους φωτίζει, παρουσιάζεται σ' όλα τους τα έργα και τις κινήσεις.

Κάτι το αληθινό, αχειροποίητο και ελεύθερο, αναδύεται ακόπως ως θεία δωρεά απ' όλη τους την ύπαρξι. Αλλά, για να γίνη αυτό, πρέπει κανείς πολύ να κουραστή, να περάση δοκιμασίες, να πεθάνη ατέλειωτες φορές -«καθ' ημέραν αποθνήσκω». Να γίνη (συχνά) μαρτύριο η ζωή του και "κρανίου τόπος" η διαμονή του. Να το αποδεχθή χωρίς δυσανασχέτησι. Τότε μία αίγλη ακτίστου δόξης ανατέλλει γι' αυτούς τους πονεμένους και σφαγμένους, που χαρίζει την ελευθερία του μέλλοντος αιώνος από σήμερα, προς όφελος των πολλών.

Το κάλλος αυτής της πνευματικής ανέσεως, που δεν είναι απλώς καρπός κόπου και θυσίας αλλά δωρεά της Χάριτος, πλάθει μέσα στο πέρασμα των αιώνων το ήθος, το πρόγραμμα, τις ακολουθίες, την αρχιτεκτονική των ναών των μονών και όλου του Όρους. Κάτι το αόρατο και άκτιστο διαμορφώνει τα ορατά και κτιστά.

Ολόκληρο το μυστήριο της Εκκλησίας, που είναι απόδειξι της μεθ' ημών παρουσίας του Κυρίου, φανερώνεται ως κάλλος αμήχανον μέσα απ' όλη τη λειτουργική θεολογία και λατρευτική ζωή, με τα τυπικά, τις προσευχές, τα λειτουργικά σκεύη, τις εικόνες και την υμνολογία, όπου ψάλλεται σε όλους τους ήχους η δογματική αλήθεια που έγινε ποίησι.

Και όπως το κάλλος της θείας καλοσύνης σώζει, η αληθινή σωτηρία μέσα στην Εκκλησία γεννά αγίους-καλλιτέχνες. Και συνεχίζεται η ζωή, ως φιλοκαλία Παραδείσου.

Όταν τον δέκατο τέταρτο αιώνα συκοφάντησαν τους ησυχαστές του Αγίου Όρους ως πεπλανημένους, ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς και οι συνασκητές του υπερασπίσθηκαν τη γνησιότητα της μοναχικής εμπειρίας, μιλώντας για το φως της Μεταμορφώσεως. Η θεολογία του ακτίστου φωτός είναι αυτή που ορίζει τον χαρακτήρα και το περιεχόμενο της ζωής των μοναχών.

Είπαν ότι το φως της Μεταμορφώσεως δεν είναι ούτε κτιστό ούτε η αμέθεκτη ουσία του Θεού. Δεν είναι λάμψι υλική, που μια στιγμή φαίνεται και μετά χάνεται. Δεν είναι ίνδαλμα φαντασίας, που ρίχνει τον άνθρωπο «πολλάκις ... εις το πυρ και πολλάκις εις το ύδωρ». Είναι η άκτιστη χάρι και ενέργεια που προΐεται αχωρίστως από τη θεία ουσία. Είναι η φυσική δόξα της Θεότητος. Είναι Θεότης. Είναι «κάλλος δε αληθινόν και εράσμιον περί την θείαν και μακαρίαν φύσιν». Είναι η βασιλεία του Θεού.

Και γίνονται κοινωνοί αυτής της χάριτος όχι οπωσδήποτε οι διανοητικά ισχυροί ή οι θεολογικά καταρτισμένοι, αλλά οι πνευματικά κεκαθαρμένοι, με την ταπείνωσι, τη συντριβή της καρδιάς, την πίστι και την αγάπη. Αυτοί που διαρκώς μετανοούν, ζητούν το έλεος του Κυρίου και παρακαταθέτουν τον εαυτό τους και όλους τους άλλους Χριστώ τω Θεώ.

Αυτοί δέχονται μέσα τους τη Χάρι και τη βιώνουν ως ανάπαυσι ψυχής, Βασιλεία του Θεού και δύναμι αγάπης.

Ζης το γεγονός ότι «η βασιλεία του Θεού εντός ημών εστί». Πιστεύεις όχι επειδή κάποιος κάτι σου είπε, αλλά επειδή γεννιέται μέσα σου η πίστι, γεννιέται μέσα σου η ζωή. Αντανακλάται από παντού μια χάρι άκτιστη. Και ακούγεται από την ησυχία «φωνή αύρας λεπτής».

Δεν υπάρχει κάτι που να το συνηθίζης. Όλα είναι μια ειρηναία έκπληξι, ανατολή φωτός που ταυτίζεται με τη ζωή και σωτηρία του κόσμου. Όλα τροφοδοτούν μια πηγή παρακλήσεως, που νοιώθεις μέσα σου να ενοποιή τα πάντα.

Μένεις μόνος και βρίσκεις όλους. Χάνεις δυνάμεις με το πέρασμα του χρόνου και χαίρεσαι μυστικώς, γιατί χάνεται κάτι το πρόσκαιρο και φθειρόμενο, ενώ μένει το αιώνιο και ανανεούμενο, που λέει καλά για όλο τον κόσμο.

Ξεκουράζεσαι με τον κόπο. Αγαπάς τους ταπεινούς. Αδελφώνεσαι με τους βασανισμένους. Εντυπωσιάζεσαι από τους ανύπαρκτους. Αυτοί, ως οι τολμηροί της πίστεως και ελεύθεροι, δόθηκαν στον Δυνατό. Δεν ζήτησαν τίποτε για τον εαυτό τους. Δέχθηκαν το πλήρωμα της ζωής. Έζησαν το «αρκεί σοι η χάρις μου» που είπε ο Κύριος στον Παύλο. Και σου μεταδίδουν δωρεάν, χωρίς να ζητούν κανένα αντάλλαγμα, τη χάρι που πήραν από την πηγή της ζωής.

Έτσι, ο απλός και αληθινός αγιορείτης είναι αυτός που σε βοηθά με μόνη την παρουσία του. Δεν θέλει να καταπλήξη κανένα με τις αρετές και τις γνώσεις του. Δεν θέλει να επιπλήξη κανένα για τα ελαττώματα ή τις ελλείψεις του. Ο ίδιος κατακρίνει τον εαυτό του ολοχρονίς. Και φανερώνεται δι' όλης της συμπεριφοράς του η ευσπλαγχνία του Θεού, που του μαλάκωσε την καρδιά και τον κατέπληξε, κατά τη φράσι του αγίου Ιγνατίου: «καταπέπληγμαι την επιείκειαν» του Θεού.

Η αγάπη που συναντάς, η λεπτότης που βρίσκεις, σου κάνουν καλό.

Και η επίθεσι που δέχεσαι αργότερα από πειρασμούς και συμφορές που πέφτουν επάνω σου, η μία μετά την άλλη, με πρόθεσι να σε εξαφανίσουν κυριολεκτικά, σε ευεργετούν περισσότερο.

Τότε βρίσκεις μια θεία επίσκεψι και ξένη παρηγοριά. Σαν να είχε μαζευτή πολύ πουρί γύρω σου. Σαν να ήσουν φασκιωμένος, γυψωμένος από γεγονότα και αισθήσεις που σε πνίγανε. Και ενώ εσύ δεν μπορούσες να ελευθερωθής, ήλθαν άλλοι έξωθεν και σε χτύπησαν, θέλοντας να σε σκοτώσουν. Χτύπαγαν μετά μανίας. Έριχναν τα τείχη που σε είχαν φυλακίσει. Έσπαζαν τη γερή κρούστα από κάποιο ψέμα που σε είχε περιβάλει· ενώ αυτοό χτύπαγαν μανιασμένα, εσύ άκουγες έντρομος.

Εν τέλει, αυτοί που θέλησαν να σε εξαφανίσουν σε ελευθέρωσαν από μια ψευτιά και αορασία καταχνιάς, που σε χώριζε από την αλήθεια. Σ' αφήσανε μόνο, «ημιθανή τυγχάνοντα», αλλά σκεπασμένο από τη φροντίδα κάποιου καλού Σαμαρείτη, πού τον ένοιωσες δίπλα σου.

Και αποδείχθηκαν βοηθοί σου οι πειρασμοί που θέλησαν να σε εξαφανίσουν. Έκαναν αυτό που εσύ έπρεπε να κάνης, και δεν το μπορούσες. Έζησες την αλήθεια του

Γεροντικού: «Έπαρον τους πειρασμούς, και ουδείς ο σωζόμενος».

Κατέστρεψαν ό,τι χρειαζόταν καταστροφή. Και φάνηκε μέσα σου κάτι που δεν καταστρέφεται, γιατί έχει άλλη αντοχή και φύσι· «χαίρει εν τοις παθήμασι».

Τελικά μας σώζει αυτό που μας καταστρέφει, όπως σώζει τον σπόρο ο θάνατός του μέσα στη γη, όταν έλθη η ώρα του. Σωτηρία δεν είναι οι επιτυχίες και η σταδιοδρομία μας στον χώρο της φθοράς αλλά η κατάργησι του θανάτου και η βασιλεία της αγάπης.

Και θέωσι δεν είναι η απόκτησι των αρετών αλλά η υπ' αυτών θεία αλλοίωσι και μεταμόρφωσι.

Και το βραβείο στους αγίους δεν δίδεται, κατά τον αββά Ισαάκ, για τις αρετές ούτε για τον κόπο των αρετών, αλλά για την ταπείνωσι που απ' αυτές γεννιέται. Με την ταπείνωσι ο άνθρωπος συστέλλεται. Χάνεται. Γίνεται «ως μη ελθών εις το είναι»· και ταυτόχρονα διαστέλλεται, γινόμενος κατά χάριν χώρα του Αχωρήτου.

Όλα αυτά αποκτούν υπόστασι και αξία όταν τα βλέπης σαρκούμενα στη ζωή των Αγίων, δηλαδή στη ζωή και στο ήθος των όντως ταπεινών.

Στις μέρες μας είχαμε μια μεγάλη ευλογία, ως λάμψι θείου κάλλους και χαράς, στο πρόσωπο ενός γέροντα που από παιδί δόθηκε ολοκληρωτικά στον Θεό.

Γεννήθηκε το 1906. Σε ηλικία δώδεκα ετών ήλθε στο Όρος μόνος του, εν αγνοία των γονέων του. Η Παναγία τον οδήγησε στα Καυσοκαλύβια, σ' ένα καλύβι με καλούς γέροντες. Έζησε μέσα στον παράδεισο του Αγίου Όρους.

Με την καθαρή του καρδιά, σύντομα εντόπισε τη μοναδική χάρι των μυστικών ασκητών, των περιφρονημένων, των αγνώστων και ανύπαρκτων. Και θέλησε να χαθή μαζί τους· να χαθή μέσα στις χοροστασίες των Αγγέλων. Και είπε: «Θέλω να φύγω, να χαθώ, να μην υπάρχω». Είχε τέτοια αγάπη προς τον Χριστό. Ζούσε και μίλαγε ως παράφορα ερωτευμένος. Και ο Θεός δεν αγνόησε τον πόθο του αγνού αυτού πλάσματος.

Ένα βράδυ που πήγε στο Κυριακό της Σκήτης, πριν αρχίση η ακολουθία, κάθισε στον πρόναο κάτω από μια σκάλα. Μετά από λίγο μπαίνει στον ίδιο σκοτεινό χώρο ο Γερο-Δημάς, ένας ασκητής που έμενε μόνος πάνω από τη Σκήτη, σε μια πρωτόγονη καλύβη. Κοιτάζει γύρω του. Δεν βλέπει κανένα. Παίρνει το κομποσχοίνι και αρχίζει τις μετάνοιες. Λέει την ευχή. Δεν ελέγχει τον εαυτό του και τις κινήσεις του. Βγάζει μια κραυγή ευαρέσκειας. Λάμπει μέσα στο φως. Αυτό μεταδίδεται αμέσως στην εύφλεκτη

ύλη του νέου μοναχού, που συγκλονίζεται και κλαίει ασυγκράτητα. Μπήκε δια μιας στον κόσμο της χάριτος του περιφρονημένου ασκητή.

Και γίνεται ο Γερο-Δημάς ο αρχάγγελος Γαβριήλ για τον ευαγγελισμό του μικρού και άγνωστου μοναχού, που θα ονομαστή αργότερα Πορφύριος και θα αναδειχθή ο πυρφόρος άγγελος της χαράς για όλο τον κόσμο.

Όταν τέλειωσε η ακολουθία, δεν μπορούσε να μιλήση σε κανένα. Πάει στο δάσος. Ξεσπάει σε κραυγές: Δόξα σοι, ο Θεός! Δόξα σοι, ο Θεός!

Ήδη έχουν ανοιχθή οι αισθήσεις του. Βλέπει, ακούει, οσφραίνεται από μακριά. Διακρίνει τι γίνεται στην ψυχή του κάθε ανθρώπου. Του μιλούν τα βράχια, του λένε όλη την ιστορία και τα μυστικά των Καυσοκαλυβίων.

Ομολογεί:

«Από τότε που έγινα μοναχός, κατάλαβα ότι δεν υπάρχει θάνατος».

«Όλα τα έβλεπα, αλλά δεν μιλούσα».

Ενώ δέχθηκε το πλήρωμα της ανεκλάλητης χαράς και της υγείας του Πνεύματος, ο Θεός του στέλνει μια αρρώστια. Δεν μπορεί να μείνη στα Καυσοκαλύβια. Βγαίνει στον κόσμο. Χειροτονείται ιερεύς 20 ετών. Γίνεται πνευματικός στα 22.

Είναι αυτός που φώτισε, δρόσισε και χαροποίησε με το θείο χαμόγελο του την καρδιά του εικοστού αιώνα. Έμεινε από το 1940 έως το 1973 στην Ομόνοια, ως εφημέριος της Πολυκλινικής Αθηνών, και ουσιαστικά δεν έφυγε ποτέ από τα Καυσοκαλύβια.

Εκοιμήθη στο Άγιον Όρος, εκεί που έγινε μοναχός, τον Δεκέμβριο του 1991. Στα καλογέρια του παρήγγειλε μετά την εκταφή να πάνε τα οστά του στο δάσος της Κερασιάς και ούτε οι ίδιοι να ξέρουν που βρίσκονται.

Τα τελευταία του λόγια ήσαν: «ίνα ώσιν εν». Η διδασκαλία και η παρουσία του εκπέμπουν φως και ευωδία παραδείσου.

Είπε: «**Είμαστε ένα, ακόμα και με τους ανθρώπους που δεν είναι κοντά στην Εκκλησία... Το παν είναι ο έρωτας στον Χριστό**».

Υπάρχει κάτι μικρό, ελάχιστο, που έχει τον πολύ δυναμισμό και ρυθμίζει τα πάντα.

Όταν το βρης, τα δίδεις όλα γι' αυτό το ένα. Και έτσι, τα βρίσκεις όλα, συλλειτουργούντα και χαρούμενα.

Από το ένα οδηγείσαι στα πολλά. Και από τα πολλά και μπλεγμένα φτάνεις στο ένα και καθαρό -αρχικό και τελικό- χωρίς να ταραχθής.

Ο π. Πορφύριος δεν ταράχθηκε ποτέ. Αλλά μετέδιδε σε όλους τη θεία αγάπη και χαρά, επειδή είχε τον Χριστό μέσα του.

Δεν έδωσε σημασία στα χαρίσματα. Ούτε τα ζήτησε, ούτε τα καλλιέργησε, ούτε τα πρόβαλε. Δεν ήθελε να παρουσιαστή ως θαυματουργός και χαρισματούχος. Ήθελε να φανερώση αυτό που έζησε και γνώρισε: το πόσον ο Θεός είναι αγάπη και έλεος προς όλους.

Είχε τον θείο έρωτα και τη δύναμι του Χριστού μέσα του. Γι΄ αυτό, τα χαρίσματα ήσαν απλώς βοηθητικά για τη φανέρωσι της αγάπης του Θεού στους ανθρώπους.

Όποιος δεν έχει αυτή τη θεία παρουσία ως δύναμι ζωής, φροντίζει για τα χαρίσματά του και την προβολή τους. Για να αυξηθή η φήμη και το κύρος του.

Και ενώ προσπαθεί να φανή ότι όλο αυτό γίνεται εν αγνοία του και παρά τη θέλησί του, όλοι αντιλαμβάνονται τι συμβαίνει.

Όποιος, σαν τον π. Πορφύριο, έχει τα θεία χαρίσματα, αγωνίζεται να τα κρύψη, και να φανή μόνο ο Χριστός.

Τελικά όμως δεν μπορεί κανείς να κρυφτή· και οι δυο φανερώνονται:

- Φαίνεται η ελευθερία και η χάρι αυτού που μέσα του σκιρτά η θεία χαρά.

- Και φανερώνεται, αντίστοιχα, η επώδυνη μέριμνα του άλλου που θέλει να τιμηθή.

Όποιος θέλει να σώση το κύρος του υποφέρει. Δεν μπορεί να κρύψη την αρρώστια που τον κατατρώει. Κολακεύεται ενδόμυχα (έως συγκλονισμού), όταν επαινήται. Και καταθλίβεται (έως καταρρακώσεως), όταν θίγεται και αμφισβητήται η ιδέα που έχει για τον εαυτό του.

Γι' αυτό, παρουσιάζει μεγάλες μεταπτώσεις. «Πίπτει πολλάκις εις το πυρ και πολλάκις εις το ύδωρ». Άλλοτε χαίρεται και ευφραίνεται, και άλλοτε ταράζεται και σκοτίζεται. Άλλους αγαπά και δέχεται. Και άλλους αποπαίρνει και αρνείται.

Αλλά έχει ο Θεός για όλους μας, δικαίους και αδίκους.

Ο π. Πορφύριος είναι άλλη περίπτωσι. Δεν έχει κύρος να σώση· έχει τον Χριστό μέσα του, πού τον σώζει.

Δεν ζη αυτός. Ζη εν αυτω ο Χριστός. Και αυτό φανερώνεται πάνω στα πράγματα.

Είναι πέρα από τα πάθη και τα χαρίσματα· πέρα από τις κολακείες και τους ψόγους. Όλα τα δέχεται, αλλά από τίποτε δεν ταράζεται και σε τίποτε δεν υποτάσσεται. Έχει τον Χριστό μέσα του, ως φως και ελπίδα για τον εαυτό του και όλο τον κόσμο.

Αυτό τον κράτησε μακριά από κάθε ταραχή και ψευδοπροβληματισμό, που θα μπορούσε να σκοτίση την ψυχή του και όσους βρίσκονταν κοντά του.

Ενώ έζησε μέσα στον κόσμο, δεν έχασε τη γαλήνη και τη χάρι της ερήμου.

Ενώ έζησε κατά την περίοδο της αλλαγής του εκκλησιαστικού ημερολογίου, που τόσους κούρασε και έμπλεξε, αυτός έμεινε ανενόχλητος, ασχολούμενος με άλλα θέματα.

Ενώ τα τελευταία χρόνια πολλή σύγχυσι και φοβία απλώθηκε παντού με τον αριθμό του αντίχριστου και την έλευσί του, ο π. Πορφύριος έμεινε ατάραχος και γελαστός. Είπε: όταν έχω τον Χριστό μέσα μου, δεν φοβάμαι και δεν ασχολούμαι, με κανένα αντίχριστο.

Μετέδωσε σε όλους την ειρήνη και τη σιγουριά της πίστεως που έχουν οι ταπεινοί και θεοφόροι.

Παρέπεμψε όλους στον Χριστό και στην Εκκλησία, όχι στην αυθεντία ή στην αρετή του.

Αυτός τρεφόταν από τον θείο έρωτα του Χριστού. Θαύμαζε το κάλλος όλης της δημιουργίας και σκιρτούσε σαν παιδί.

Έβλεπε τα βάθη της ανθρώπινης ψυχής και συνέπασχε.

Εκεί που ένας ηθικολόγος θα εκνευριζόταν βλέποντας κάποια παρεκτροπή, ο π. Πορφύριος ταυτόχρονα έβλεπε τον πόνο της ευαίσθητης ψυχής του παρασυρμένου ανθρώπου, που ζητούσε βοήθεια.

Μόνο αγαπούσε, ευλογούσε και θεράπευε. Δεν απόπαιρνε, δεν καταριόταν κανένα.

Όσο και αν προσπάθησε να διαλύση τον εαυτό του, να πετάξη τα οστά του, να κρύψη τα χαρίσματά του, το φως της θεϊκής του καλοσύνης τον πρόδωσε· έλαμψε και έγινε σε όλους αισθητό. Η αλήθεια του θείου κάλλους και της αγάπης που έκρυβε στην ψυχή μένει ζωντανή και μετά την κοίμησί του.

Η μορφή του δεν περιγράφεται με την αναφορά θαυμάτων και χαρισμάτων. Πιο πολύ η παρουσία του εντοπίζεται ως πύλη φωτός. Και αγαλλίασι ψυχής, που προσφέρεται δωρεάν σε όλους.

Κανένα δεν πλήγωσε, μέχρι τέλους της ζωής του.

Όλων μαλάκωσε τον πόνο και γλύκανε την ψυχή. Είπε: «Όταν φύγω, θα είμαι πιο πολύ μαζί σας». Και έτσι συμβαίνει.

Η βασιλεία του Θεού μοιάζει με κόκκο σινάπεως και με το λίγο προζύμι που κρύβει μέσα του τον πολύ δυναμισμό.

Ταυτόχρονα, η βασιλεία του Θεού μοιάζει με τη συγκεχυμένη κατάστασι της καθημερινής ζωής που όλοι γνωρίζομε. Μοιάζει με τη σαγήνη που μάζεψε τα «καλά και τα σαπρά» μοιάζει με το χωράφι που έχει τον καλό σπόρο και τα ζιζάνια. Και -όχι τώρα, αλλά στο τέλος- γίνεται το ξεκαθάρισμα. Εκείνος όμως που ζη εν Χριστώ βρίσκεται από τώρα στο τέλος. Τα βλέπει όλα καθαρά και γαλήνια. «Πάντα ... καθαρά τοις καθαροίς»

Είναι μια αίσθησι που βλέπει, και ένα φως που φωτίζει· μας μεταδίδει την αρχική και τελική σιγουριά της αγάπης πού σώζει.

Εάν είσαι Πορφύριος, γνωρίζεις τον δρόμο του θείου έρωτα.

Εάν είσαι σαν τον Πέτρο, που ήταν αυθόρμητος και συμπαθής, αλλά έφτασε μέχρι την άρνησι, μπορείς να μιμηθής τη διαγωγή του, που «εξελθών έξω έκλαυσε πικρώς». Έτσι μπήκε μέσα στον Παράδεισο και γεύτηκε τη γλύκα της σωτηρίας.

Εάν είσαι σαν τον πατέρα με τη λίγη πίστι και την απιστία, με τις πολλές αρρώστιες και τις συμφορές· χωρίς αναλύσεις, εγκατάλειψε τον εαυτό σου και τους άλλους Χριστώ τω Θεώ. Και τότε μυστικά θα λάμψη μέσα σου το φως που θα σου λέη ότι ο Θεός είναι αγάπη και «καλά λίαν» εποίησε τα πάντα και ποιεί.

Αυτώ η δόξα και το κράτος εις τους αιώνας. Αμήν.

(Από το βιβλίο του Αρχιμ. Βασιλείου Γοντικάκη, Πρώην Ηγουμένου Ιεράς Μονής Ιβήρων, "ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΘΑ ΣΩΣΗ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ")